

Utopia to przyszłość

Autor tekstu: **Lucyna Nieuważna**

1. Architektura przyszłości

„Gwałtowność przeobrażeń spowodowała, że ludzie żyjący obecnie przeszli w ciągu dwudziestu lat przez takie przemiany w warunkach bytowania i w świadomości społecznej, jakie dawniej przypadłyby wielu pokoleniom. Każdy z nas doświadczył na własnej skórze, że potrzebna jest nieustanna przebudowa nawyków, sposobów myślenia oraz zawodowych wiadomości i umiejętności, jeśli ktoś chce sprostać tej nieprzerwanej zmienności. Wynika z tego pewien głęboko sięgający wniosek. We wszystkich wcześniejszych epokach dziejów ludzie znajdowali oparcie w tradycji obyczajowej i kierowali się doświadczeniem. Doświadczenie i obyczaj stanowiły podstawę ludzkiej egzystencji. Dziś jednak ani doświadczenie, ani obyczaj nie są zdolne udźwignąć życia. Warunki zmieniają się tak szybko i tak radykalnie, że wszystko, co dawniej było obyczajem, popada w sprzeczność z sytuacją społeczną, w której żyjemy, to zaś, co dziś uważamy za oczywistość, może się za lat dwadzieścia okazać bezsensowne.” [1]

Teraźniejszość jest kluczem do projektowania przyszłości. W świecie, gdzie nic nie jest pewne, wszelkiego rodzaju wizje, mogą stać się fundamentem nowej rzeczywistości.

„Utopia jest jedyną bazą, dzięki której można w ogóle projektować teorię przyszłej społeczności; następstwem bowiem wszelkiego innego założenia jako podstawy jest brak przyszłej społeczności. Jesteśmy przeto do utopii zmuszeni.” [2]

Utopia jest napędem rozwojowym człowieka. Jego własne wyobrażenia przyczyniły się do rewolucji nie tylko technicznej ale i mentalnej strony człowieczeństwa. Dzięki niej wstąpiliśmy na drogę niewyobrażalnych możliwości, jak również nowych zagrożeń. Obecnie człowiek znalazł się w trudnej sytuacji, bowiem technika i nauka jeszcze nigdy nie dawały tyle perspektyw rozwoju, z drugiej jednak strony nigdy nie alarmowano o takim niebezpieczeństwie, jakim jest zagłada wszelkiego istnienia na ziemi. Cywilizacja rzekomo chyli się ku upadkowi. Wśród uczonych zdania są podzielone: dotyczy to przede wszystkim próby racjonalnej oceny rzeczywistości.

„Oto powód, dla którego dzisiaj także krytycznie myślący uczeni — i właśnie oni — czują się zmuszeni uczynić przedmiotem metodycznego badania możliwe następstwa ich własnej nauki. Wiedzą oni, że bez nauki nie można wyżywić rosnącej liczby ludności Ziemi i zapobiec katastrofom, które muszą nastąpić, jeśli pozostawi się rzeczy ich własnemu biegowi. Zarazem jednak wiedzą też, że nauka uprawiana na ślepo, nie zastanawiająca się na własnymi możliwymi następstwami, mogłaby wielorako zagrozić istnieniu ludzkości, nawet ją zniszczyć.” [3]

Zagrożenia zniszczenia własnego gatunku, przyczyniają się do powstawania kolejnych Utopii. Są to wizje, które mają stworzyć dla ludzi nowe miejsca do życia, zamknięte przestrzenie, oddzielające go na stałe od świata zewnętrznego. Jedną z nich jest m.in. ekoutopia, opierająca się na poglądzie ekologii głębokiej [4]. Jej twórcy przyczyniają się do powstania społeczności zamkniętych, współegzystujących na łonie natury. Jest to pogląd dość radykalny, zważając na współczesny postęp technologiczny, niemniej jednak owa technika może pomóc zbudować całkowicie odseparowane od metropolii kolonie. Grupa ludzi, pragnąca żyć w zamknięciu, żywić się tym co uprawili, jest dość specyficznym stylem życia. Jednak ekotopie to również poglądy, które mają zwalczyć głód na świecie i uratować Ziemię przed zagładą. Jest to rozgałęziona grupa, która od edukacji społeczeństwa i uświadamiania o zagrożeniu zajmuje się również projektowaniem śmiałych urządzeń, mających pomóc w ratowaniu świata (są to również działania na polu medycznym). Jest to próba stworzenia nowego życia, choć wszyscy w jakimś stopniu żyjemy w Utopii:

„Utopijne życie, chodzi tu o jakąś alternatywę wobec utrwalonych schematów rozumienia rzeczywistości i zasad działania, wobec ekstrapolacji, która w planach dotyczących przyszłości umacnia to, co panuje w teraźniejszości, i to nawet wówczas, gdy jest to kierunek prowadzący do katastrofy. Z tego punktu widzenia utopia nie powinna być traktowana jako igraszka intelektualna czy artystyczna, chociaż niekiedy ma ona taki właśnie charakter, powinna być traktowana jako ważna orientacja w teraźniejszości, właśnie dziś obowiązkiem i odpowiedzialnością ludzi jest budowanie przyszłości dla pokoleń, które zamieszkiwać będą ten glob ziemski, w takich warunkach

naturalnych i społecznych jakie im pozostawi dzisiejsza ślepotą czy lekkomyślnością." [5]

W ostatnich latach coraz częściej i śmielej przedstawiane są wizje przyszłego świata, oraz chętniej rodzą się kolejne Utopie. Między innymi do kolejnych wizji można zaliczyć pomysły zamkniętych osiedli, projektowane przez architektów konstrukcje, które zdolne będą zaspokoić w pełni ich mieszkańców. Jest to swego rodzaju mini centrum konsumpcyjno-rozrywkowe, w którym człowiek egzystowałby przez całe swoje życie.

Pierwszą podobną budowlą była Villa Sonneveld, potem Futuro House Matti'ego Suuronena oraz osiedle z okolic Bashiawan na Tajwanie. Są to utopijne, zrealizowane projekty mieszkaniowe.

Utopie są tworzone przez tych, którzy mają pomysły, oraz przez sponsorów, którzy te pomysły realizują. Oczywiście powstają one w procesie negacji do zaistniałej rzeczywistości — tutaj szczególnie dominują ekotopie — ale częściej celem staje się sam powód zmiany, wniesienia kolejnych szczybli nowej rzeczywistości. Człowiek w tym wypadku staje się demiurgiem, który buduje nowy świat, tak jak sam sobie tego życzy. Owym demiurgiem są głowy korporacji i ich podwładni naukowcy.

Osiedle z okolic Bashiawan

Najnowszym pomysłem są zamknięte już nie tyle osiedla co miasta. Przedstawiony poniżej rysunek to Ziggurat — samowystarczalne miasto, które będzie korzystać z ekologicznych rozwiązań i samodzielnie produkować energię. Ma przynieść ułatwienia w wielu dziedzinach życia, głównie komunikacji. W takim osiedlu — mieście będzie mogło żyć ponad milion osób.

Ziggurat

Innym pomysłem jest Osiedle zaprojektowane przez Yiftacha Ben Meira na wybrzeżu Tel Awiwu.

To tylko nieliczne projekty, które czekają na realizację.

Projekt osiedla na wybrzeżu Tel Awiwu.

W dobie problemów globalnych, architekci chcą pomóc, projektując domy, osiedla i miasta odporne na działania sił przyrody, np. infrastruktura pływająca na powierzchni wody. Osoby, które je zamieszkają będą miały możliwość częstej zmiany miejsca zamieszkania.

Projekt domu na wodzie

Utopie XXI wieku powinny spełniać jeden podstawowy warunek, niezależnie na jakim problemie się skupiają i co chcą poprawiać:

„Utopia XXI wieku musi mieć charakter ponadnarodowy i globalny — tak jak globalne są problemy i wyzwania stojące przed ludzkością.” [6]

Takie projekty wydają się być idealnym rozwiązaniem. Dopóki nie ma postawionego bezpośredniego zagrożenia, człowiek może budować własne wizje przyszłości. Jednak jak dużo jest owych projektantów, tak zdanie na ten temat są podzielone, skoro już są tworzone plany zamieszkania na Marsie, czy na dnie oceanu. Wszystkie projekty związane są ściśle z przyszłym rozwojem nauki. Jedno jest pewne:

„Rewolucja naukowa postawiła ludzkość w sytuacji przymusowej — wobec konieczności produkowania własnej przyszłości. Produkcja możliwa jest tylko wtedy, gdy uprzednio zaprojektowano, co ma być produkowane. Już dziś trzeba zaprojektować w zarysach sztuczny świat, który musimy skonstruować, aby zapewnić przyszłej ludzkości podstawy egzystencji; w przeciwnym razie jego budowa nie może się udać. [...] Jedną z najważniejszych konsekwencji rewolucji naukowej polega na tym, że świat nasz znalazł się wskutek niej w stanie, w którym oświecona utopia i możliwe dzięki niej racjonalne planowanie stały się dla całej ludzkości warunkiem egzystencji. Nie mamy takiej swobody, by opowiedzieć się dowolnie za utopijnym myśleniem lub przeciw niemu. Jesteśmy do utopii zmuszeni. Ale między utopią ślepą i oświeconą istnieje niepokojąca przestrzeń; w przestrzeni tej wystawiona jest na próbę wolność człowieka i tym samym cała jego przyszłość.” [7]

Jednak nauka i technika rządzą się własnymi prawami, dlatego ich ogólny rozwój stoi pod znakiem zapytania.

"Wydaje się, że zagadnienie utopii jest najczęściej analizowane w kontekście polityki i państwa. Jednak co najmniej dwa powody mogą skłaniać do refleksji nad utopią w powiązaniu ze światem organizacyjnym. Po pierwsze, warto przyrzeć się możliwościom zastosowania tego pojęcia jako punktu odniesienia do wyjaśniania funkcjonowania współczesnych wielkich organizacji świata biznesu w czasach, gdy państwo traci na znaczeniu [...], ponieważ coraz większy wpływ mają na polityków ogromne korporacje i instytucje między- lub ponadnarodowe (które same odpowiadają tylko przed inwestorami). Po drugie, w koncepcji Karla Mannheima utopia miała być kreowana przez wolną inteligencję, a ta, przynajmniej częściowo, przekształca się obecnie w *knowledge class* — kosmopolityczną, bezideową, praktyczną i bezkrytyczną warstwę profesjonalistów zarabiających dzięki swej zdolności do pracy koncepcyjnej, którzy w jakimś stopniu zasilają także kadre zarządzającą wielkimi korporacjami." [8]

Projektowanie Utopii jest bliską krewną nauki, która nie tyle czerpie z obecnych osiągnięć techniki, co nakierowuje jej rozwój, by odkrywała narzędzia które mają zaspokoić przyszłe potrzeby ludzkości. Utopia nie boi się eksperymentów, a pierwsze zrealizowane wizje powstały dzięki utopistom. W tym względzie utopista również zyskuje nowe znaczenie. Staje się projektantem przyszłości. Utopista to jednak nie futurolog, bowiem

„Futurolog z najwyższym trudem domyśla się przyszłej całości lub poprzestaje na częściowej prognozie; utopista zaczyna właśnie od owej całości, aby domyślać się następnie procesów, które do jej powstania ewentualnie doprowadzą." [9]

Utopista to również w pewnym sensie rewolucjonista czy reformator, którzy tworzą „przedczesne prawdy" [10].

„Świat współczesny pełen jest rzeczy, które właśnie przez utopistów zostały pomyślane po raz pierwszy." [11]

W takim rozumieniu:

„Projektowanie utopii na pewno zatem nie jest fantazjowaniem; jest to akt samoświecenia myśli o jej własnym ukrytym mechanizmie. Nieustannie i nieuchronnie przewodzą nam utopie nieuświadomione i przeto niepodatne na kontrolę. Każdy, kto podejmuje decyzje, kto działa lub planuje, chce zawsze coś ulepszyć. Ma więc przed oczyma stan, który w porównaniu z terażniejszością jest utopijny." [12]

Można by wywnioskować, iż nauka jest Utopią, a każdy naukowiec jest utopistą. Zasada ta jednak nie skupia się w tym twierdzeniu. Utopia i utopista to coś więcej. Utopia może stać się jedyną drogą ludzkości, w sensie nie ostateczna, ale jest nieunikniona, bo tylko tą drogą może chcieć podążać. Nauka i technika wymagają budowy Utopii, gdzie utopistami staną się wszyscy użytkownicy tego projektu. Jest to dość ogólne zagadnienie, jednak ja ważniejszym założeniem tego podrozdziału, jest to, iż:

„Utopia traktowana jest jako ogólna wizja pożądanego kierunku rozwoju, inspirująca konkretne działania aktualne." [13]

2. Technoutopie

Rozwój technologiczny zmienił całkowicie pojęcie Utopii. Technika otworzyła zupełnie nowe pola dla kształtowania się jej.

„Patrząc z klasycznej (a nawet cybernetycznej) perspektywy, technologia stanowi przedłużenie ciała. Jest wyrafinowanym, funkcjonalnym udoskonaleniem organizmu ludzkiego, umożliwiającym mu dorównanie naturze oraz triumfalne jej blokowanie i obsadzenie." [14]

Człowiek jest uzależniony od maszyny. Zaspokajają i wypełniają one najważniejsze płaszczyzny w jego życiu. To nieodzowny element w komunikacji, w pozyskiwaniu informacji, ich przetwarzania oraz w budowaniu nowego świata. Nie potrafimy obejść się bez technologii, jest ona tak powszechna w naszym życiu, że aż niezbędna. Ten rozwój dąży do tego, by każda część życia człowieka była uzależniona od technologii. Jak dotąd ludzkość poddaje się temu z wielką przyjemnością. Dla przykładu:

„Optoelektronika przyczyniła się do rozszczepienia osobowości i rozciągnięcia jej w czasie i przestrzeni. Ludzie coraz częściej rezygnują z realnej obecności na rzecz teleobecności, zapośredniczonej przez media. Terażniejszość zastępowana jest technologią czasu rzeczywistego i transmisjami na żywo." [15]

Wszelki rozwój techniki i nauki jest spowodowany chęcią przedłużenia zdolności człowieka. Człowiek ma się objawić jako istota doskonała, niczym nie ograniczona. Dlatego też naukowcy próbują stworzyć wszelkiego rodzaju maszyny zdolne poszerzyć jego zmysły. Szczególnym kierunkiem w tej dziedzinie jest rozwój biotechnologii, która ostatecznie ma zapewnić człowiekowi nieśmiertelność. Możliwość wymiany organów, modyfikacji genetycznych czy łączeniu urządzeń technicznych z ludzkimi organami to wstępnie już prowadzone badania. Pierwszym etapem jest walka z ograniczeniami ludzi niepełnosprawnych, sterowanych myślami, później ma to być całkowita kontrola nad DNA ludzkim, jak to przedstawia film "Gattaca" (polskie tłumaczenie: "Szok przyszłości"). [16]

„W opublikowanym w 1970 roku Szoku przyszłości Alvin Toffler odważnie kreśli wizje technoutopii, choć zastrzega, że stara się "trzymać linii racjonalnego myślenia". Podobnie jak rzesza innych technoutopistów przekonuje on, że współczesna rewolucja super-przemysłowa może zlikwidować nie tylko głód i choroby, lecz nawet takie plagi społeczne jak chamstwo i ciemnota. System super-przemysłowy nie tylko nie będzie ograniczał indywidualnego rozwoju człowieka, lecz również stworzy nowe możliwości przeżycia rozkoszy i przygody." [17]

Technologia korzystając z osiągnięć nauki staje się najważniejszym środkiem realizującym założenie utopijne. Ta droga ma doprowadzić do narodzin nowej ery zwanej posthumanizmem (nurt nazywany również transhumanizmem), gdzie człowiek staje się czymś więcej. Ingerencja nauki i technologii dotyczy również ludzkiego ciała, poprzez jego modyfikację dąży się do jego ulepszenia.

„Kurzweil w dziele The Singularity Is Near przekonuje, że na skutek wykładniczego wzrostu tempa rozwoju technologicznego ludzkość wkroczyła w etap technologicznej konwergencji, stopienia biologii, techniki i informatyki w jedną dyscyplinę. Efektem tego stopienia będzie niebawem, za jakieś dwadzieścia do pięćdziesięciu lat, radykalny skok ewolucyjny, przejście do epoki posthumanistycznej. Jednym z jej ważnych aspektów będzie realna nieśmiertelność. Transhumanizm — bo tak nazywa się ten najbardziej radykalny nurt myśli posthumanistycznej — jest w Stanach Zjednoczonych bardzo wpływowym projektem. [...] Utopia posthumanizmu jest bardzo płodna i kryje wieloznaczny potencjał. [...] Posthumanizm otwiera szansę redefinicji podmiotowości i uzyskania większej autonomii, oderwania koncepcji podmiotowości od groźnych i kwestionowanych esencji rasy, płci, gatunku. [...] Oto bowiem rozwój antropotechnik otwiera perspektywę biowładzy absolutnej, sięgającej samej podstawy bytu, jaką jest kod." [18]

W kreowaniu wirtualnej rzeczywistości możliwe jest stworzenie zamkniętych pomieszczeń-komputerów, w których człowiek będzie egzystował, bowiem Utopia to "pole nieograniczonych możliwości". [19]

Już teraz istnieją technologie, które udostępnione ogółowi społeczeństwa zbudują zupełnie nowy świat. Są to np. drukarki drukujące trójwymiarowe przedmioty, w przyszłości do ich funkcji zaliczać ma się możliwość wydrukowania posiłku. Przedmioty, które narysowane w powietrzu za pomocą specjalnego długopisu, wyłaniają się z maszyny stworzonej do tego celu. Jednym z najbardziej rewolucyjnych jest projekt NATAL — zaawansowany system sterowania, wiernie odwzorowujący ruchy użytkownika — kontrolera. Projekt kupił Microsoft.

"Pomysł Microsoftu polega na wykorzystaniu kamery, która będzie odbierała ruchy gracza i przekładała je na ruchy postaci w grze. System zostanie też wyposażony w technologię rozpoznawania twarzy, przydatną przy logowaniu, oraz rozpoznawania mowy.

„Projekt Natal", o ile zostanie zrealizowany, może być początkiem nowej epoki w dziedzinie elektronicznej rozrywki i komunikacji." [20]

Projekt NATAL

Rozwijająca się branża gier komputerowych chce stworzyć sensory zmysłu, skupiając się głównie na zmyśle dotyku. Tzw. „system dotyku”, ma umożliwić intymne kontakty z innymi użytkownikami umożliwiając zmianę emocjonalną swych postaci a nawet spłodzenie potomstwa. Rozwój technologiczny w tej branży planuje budowę pokoi przeznaczonych dla graczy, które całkowicie umożliwią „zatopienie” się w wirtualnej rzeczywistości, zapewniając odbiór świata wszystkimi zmysłami.

W 2009 roku do kin weszła produkcja „Gamer” [21], której fabuła związana jest z przyszłością gier komputerowych. Gracze mają możliwość wykorzystania prawdziwych ludzkich Awatarów w grze „Społeczeństwo”.

„Gamer” — gra „Społeczeństwo”

Twórca tej technologii (nanokomórek, które poprzez replikację tworzą Nanokorę u ludzkich Awatarów, którymi steruje gracz podczas gry), stwarza nową grę „Zabójcy”, w których więźniowie-Awatarzy, zabijają się naprawdę, więzień, który przetrwa 30 takich sesji ma możliwość wyjścia na wolność. Jest to wizja antyutopijna, a raczej kolejny przykład Utopii w krzywym zwierciadle, gdyż społeczeństwo godzi się na taki stan, ze względu na rozrywkę, jakie ona dostarcza.

Film zawiera wiele wątków dotyczących choćby manipulacji społeczeństwa, graczy którzy nadużywają swoich Awatarów, do czego dąży społeczeństwo, któremu zależy tylko na rozrywce itp., itd. Film ma szczęśliwe zakończenie, jednak należy zapytać, jak daleko może posunąć się technologia oraz społeczeństwo w szukaniu nowej rozrywki.

„Czy współczesna technoutopia — która przybiera kształt snów o podróżowaniu po infostradach pokonywanych w czasie nanosekundy, o wirtualnej rzeczywistości i cyberprzestrzeni, pozwalających przekraczać tradycyjne ziemskie ograniczenia, marzeń o byciu panem wykreowanego przez technologię wszechświata — może mieć jakiegokolwiek cienie? Przecież ten technoutopijny sen jest jawą tak nieodpartą, jak dla wcześniejszych pokoleń były wizje skonstruowanego przez technologię świata różnorodnych udogodnień i wynalazków.” [22]

Opisałam tylko niewielką część Technoutopii. Coraz bardziej przypominają realizację dawnych opowieści science fiction i tak naprawdę nie wiadomo, jak to będzie wszystko wyglądać. Technologia

jutra może być Utopią jeśli staje się niezbędnym warunkiem szczęścia ludzkości i początkiem całkowitego przeobrażenia społeczeństwa oraz rzeczywistości. Zarówno tu, jak i w wirtualnej rzeczywistości, rozrywka oraz uproszczenie życia, czy przedłużenie zmysłów ludzkich, są coraz częściej postrzegane jako niezbędny warunek do osiągnięcia szczęścia. Coraz nowsze odkrycia mają przeobrazić świata, tak by móc pisać jego historię na nowo. Mentalność ludzi uległa zmianie, dlatego też w kategoryzacji tych zjawisk jako utopijne jest jak najbardziej słuszne, gdyż potrzeby oraz rozumiane szczęście człowieka są zupełnie inne niż kilkadziesiąt lat temu.

„Utopia, z której nowoczesna nauka czerpie bodźce, jest to obraz totalnie zracjonalizowanego świata, w którym wolna od barier technologia pozwala nauce robić wszystko, co nauka robić może.” [23]

Popularność wizji technoutopijnych związana jest z możliwością uporządkowania świata na nowo, uczepiania go rozumnym i uporządkowanym. Ma to ścisły związek z pragnieniem stworzenia historii ludzkości na nowo.

Uważam jednak, że nie wszystko można nazwać Utopią w dziedzinie osiągnięć technologicznych oraz w wirtualnej rzeczywistości. Nie można z góry przyjąć, iż wszelkie działania człowieka skierowane są ku osiągnięciu szczęścia. Klasyfikacja czegoś jako utopijne i w tym wypadku zdaje się być bardzo subiektywna. Niektórzy badacze, określają te nowe przestrzenie jako kolejne środowiska. Moim zdaniem, to zbyt wąskie określenie. Człowiek buduje nowe światy i kwestią pozostaje to do czego one zmierzają. Większość założeń utopijnych, uległa w przeciągu realizacji zmianom, bowiem dostosować się musiała do rzeczywistości. Utopie z definicji mają stworzyć zupełnie nowy świat, burząc przy tym stary. Osiągnięcia technologiczne na pewnym poziomie gwarantują to, jednak nie jest możliwe zbudowanie całkowicie nowego świata, jeśli fundamentami nie będzie ten stary. Dawne Utopie kreowały świat umieszczony „gdzieś” i „kiedyś”, jednak to „bezmiejsce” zaczyna istnieć w czasie. Utopia miała być również z założenia nierealna, możliwe jest, że w chwili zrealizowania przestanie istnieć, bądź natura człowieka na to nigdy nie będzie mogła pozwolić. Wirtualna rzeczywistość oraz rozwój technologiczny są utopijne, dopóki kreują nowy świat. Evolucja kultury człowieka dokonała się również dzięki założeniom utopijnym.

Utopia — istnieje wszędzie i nigdzie, jest i zarówno jej nie ma. Gonimy za nią, marzymy o niej, realizujemy ją, ale wciąż jest niezadowolająca.

Przypisy:

[1] Picht G., *Odwaga utopii*. Wyd. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1981. s. 55.

[2] Picht G., *Odwaga utopii*. Wyd. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1981. s. s. 19.

[3] Tamże. s. 52.

[4] Ekologia głęboka odwołuje się do wartości buddyjskich, miłując przyrodę i jej prawa, dążąc do wewnętrznego spokoju i równowagi - doskonaląc samego siebie. Pragnie zachować również tą równowagę w świecie, nawołując do budowania wspólnot alternatywnych.

[5] Picht G., *Odwaga utopii*. Wyd. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1981. s. 14-15.

[6] Żuk P., *O pożytkach z utopii w życiu publicznym i naukach społecznych*. W: *Spotkania z utopią w XXI wieku*. Red. Żuk P., Wyd. Oficyna Naukowa. Warszawa 2008. s. 59.

[7] Picht G., *Odwaga utopii*. Wyd. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1981. s. 120-121.

[8] Kołodziej-Duraś A., *O pozornych wolnościach w heterarchii organizacji sieciowych, o cyklu życia utopii i o potrzebie rozwijania krytycznej nauki o zarządzaniu*. W: *Spotkania z utopią w XXI wieku*. Red. Żuk P., Wyd. Oficyna Naukowa. Warszawa 2008. s. 144.

[9] Szacki J., *Spotkania z utopią*. Wyd. Sic!. Warszawa 2000. s. 23.

[10] łowa Alphonse-Marie-Louis de Prat de Lamartine.

[11] Szacki J., *Spotkania z utopią*. Wyd. Sic!. Warszawa 2000. s. 23.

- [12] Picht G., *Odwaga utopii*. Wyd. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1981. s. 199.
- [13] Tamże. s. 14.
- [14] Baudrillard J., *Symulakry i symulacja*. Przeł. Królak S. Wyd. Sic! Warszawa 2005. s. 137.
- [15] Winciolek A., [Postmodernizm dla opornych](#). . 20.04.2010.
- [16] *Gattaca*. Reż: Niccol A. USA 1997.
- [17] Czapnik S., *Zielona rewolucja i internetowe zbawienie. Utopie Ekologiczne i technologiczne*. W: *Spotkania z utopią w XXI wieku*. Red. Żuk P., Wyd. Oficyna Naukowa. Warszawa 2008. s. 117.
- [18] Czapnik S., *Zielona rewolucja i internetowe zbawienie. Utopie Ekologiczne i technologiczne*. W: *Spotkania z utopią w XXI wieku*. Red. Żuk P., Wyd. Oficyna Naukowa. Warszawa 2008. s. 113-114.
- [19] Picht G., *Odwaga utopii*. Wyd. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1981. s. 203.
- [20] Błoński M., [Projekt Natal - nowy pomysł na rozrywkę](#).
- [21] *Gamer*. Reż. Nevelin M., USA 2009.
- [22] Czapnik S., *Zielona rewolucja i internetowe zbawienie. Utopie Ekologiczne i technologiczne*. W: *Spotkania z utopią w XXI wieku*. Red. Żuk P., Wyd. Oficyna Naukowa. Warszawa 2008. s. 124.
- [23] Picht G., *Odwaga utopii*. Wyd. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1981. s. 126.

Lucyna Nieuważna

Studentka drugiego roku filologii polskiej, specjalność medialna oraz kulturoznawstwo, członek Studenckiego Koła Naukowego Młody Menadżer.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 06-08-2011)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2100) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2100>)

Contents Copyright © 2000-2011 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2011 Michał Przech

Autorem portalu Racjonalista.pl jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielami portalu są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie strony tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach

informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl